

Weekendavisen

Energi. Tyskland satser hårdt på brint som led i den grønne omstilling. Men i Danmark lider drømmen om et brintrør en brat opvågnen. I hvert tilfælde for offentlige penge. Det har betydning for denne uges udbud af seks vindmølleparker.

En politisk fantasi

FREDE VESTERGAARD

Regeringen vækkede tidligere i denne måned brintbranchen og elproducenterne af deres hede drøm om, at statsselskabet Energinet for skatteydernes penge skal nedgrave et rør til eksport af brint fra Viborg gennem Vestjylland til Tyskland. Brintrøret, også kaldet Jysk Backbone, den jyske (brint)rygrad, er en investering på cirka 15 milliarder kroner.

Jysk Backbone er helt nødvendig for, at det skal give mening at etablere seks nye havvindmølleparker med en samlet effekt på mindst 6.000 megawatt inden 2030, som klima-, energi- og forsyningsminister Lars Aagaard i mandags udbød under fanfarer om et kommende stort eksporteventyr. For det vil resultere i mere strøm, end der kan bruges i Danmark eller påregnes eksporteret til enhver tid. Overskuddet skal i stedet bruges til elektrolyse, altså fremstilling af brint.

Spørgsmålet er så, hvor stor investorernes interesse bliver for at byde på koncessionerne til vindmølleparkerne, efter at renteniveaet er blevet normaliseret på finansielle aktiver, og materialepriserne er steget. Det vil vise sig. Det er desuden et krav, at staten vil eje 20 procent af vindmølleparkerne.

Men den vigtige politiske aftale om brintrøret blev ikke, som brintbranchen og elproducenterne havde drømt om. Det fremgår af aftalen, som regeringen tidligere på måneden indgik med Folketingets øvrige partier minus Danmarksdemokraterne.

Umiddelbart blev aftalen præsenteret som en sejr for brintbranchen. Det er det ikke. Staten vil eje røret, men ikke stå med ansvar for, at det bliver bygget.

Det er et tilbageskridt i forhold til de af politikerne udmeldte ambitioner efter det såkaldte klimavalg i 2022. Uden at der forelå nogen analyser af konsekvenserne, indgik partierne dengang en aftale om en stærk satsning på brint med en elektrolysekapacitet på 4.000-6.000 megawatt frem til 2030. Den nye aftale kan ses som et ædrueligt skridt mod at få hånd i hanke med de tidligere store ambitioner blandt politikerne.

Det betyder, at det er de virksomheder, der bruger den jyske backbone, der skal betale for røret, frem for skatteyderne. Det skal sikre, at det ikke bliver bygget, hvis der ikke er brug for det, og at det ikke bliver overdimensioneret. Betingelserne vil sandsynligvis udskyde etableringen af røret. Men det vil så ikke kunne bebrejdes regeringen og politikerne.

Den opreklamerede gigantiske plan fra 2021 er i forvejen skudt til hjørne. Den handlede om at inddæmme en 50 hektar stor energiø på dansk område 80 kilometer ude i Nordsøen til eksport af vindstrøm og elektrolyse af brint til lande rundt omkring Nordsøen. Nærmere analyser har vist, at det godt 200 milliarder kroner dyre projekt – inklusive vindmøller – vil give et underskud på 50 milliarder kroner, som skatteyderne ville komme til at hænge på.

Kommer der en »energiø« til at samle og konvertere strøm fra Nordsøens påtænkte havvindmølleparker til brint, bliver det nok mindre energiøer med produktion af brint forskellige steder ved den jyske brintrygrad.

Brint til Tyskland

Aftalen er også en kovending i forhold til en brintsamarbejdsaftale, som klima-, energi- og forsyningsminister Lars Aagaard i marts sidste år indgik med den tyske energiminister, Robert Habeck, om, at brintrøret til Tyskland kan tages i brug i 2028. Det kommer næppe til at ske.

Brintaftalen betyder nemlig, at det kan komme til at tage tid, før det kan besluttes, at brintrøret bliver etableret. Selvom statsselskabet Energinet skal eje røret, er den centrale betingelse, at brintbranchen/elproducenterne ud over at betale for brug af røret også skal forpligte sig til forlods at booke 1.400 megawatt (44 procent) af rørets planlagte startkapacitet på 3.000 megawatt hvert år ti-femten år frem.

Den anden betingelse er, at Energinet sammen med tyske Gasunie indgår en gensidigt bindende aftale om røret og dets anlæg og drift gennem et

separat datterselskab, så det sikres, at danske el- og gaskunder ikke skal bidrage til investeringen gennem deres el- og varmeregninger.

Men bookingbestemmelsen betyder så også, at vindstrømproducenter, der vinder dele af denne uges store havvindudbud på 6.000 megawatt, ikke kan være sikre på, hvornår der kommer et brintrør, så de kan lave brint af strømmen til eksport. For de må ifølge konkurrencereglerne ikke koordinere deres booking, har Tejs Laustsen Jensen, direktør i Brintbranchen, tidligere sagt til ugebladet Ingeniøren.

Skuffelse i brintbranchen

Den danske brintbranche, der forventer at kunne blive leverandør af brint til Tyskland, er naturligt nok skuffet over politikernes beslutning. Her mener man, at aftalen vil gå ud over interessen for at byde på det 6.000 megawatt store havvindudbud. Men minister Lars Aagaard vifter kritikken væk:

»Jeg forstår godt, at den private sektor synes, at skatteborgerne skal tage alle risici, mens virksomhederne og deres aktionærer kan skumme alle de potentielle gevinster. Jeg har selv været lobbyist, men vi skal have en risikodeling mellem staten og den private sektor,« siger han til netmediet EnergiWatch.

Tanken med at fremstille brint af overskudsstrøm fra sol og vind er, at brint kan bruges i industri, der kræver højtemperaturenergi, som eksempelvis produktion af stål, i kemisk industri samt i den del af økonomien, som ikke let kan elektrificeres, som fly og skibe. Brint kan således omdannes til flydende brændstof. Desuden kan brinten oplagres i underjordiske kaverne

som ved Lille Torup i nærheden af Viborg. Herfra kan den hentes til brug i brintfyrede reservekraftværker, når vind og sol svigter.

Morten Springborg, medlem af den tidligere Energikommission og temaspecialist hos kapitalforvalteren C WorldWide Asset Management, glæder sig over, at regeringen bremser op ved at stille krav til producenterne. Men han mener, at usikkerheden omkring brintrøret kun er en mindre brik i det samlede puslespil, som dansk energipolitik udgør i disse måneder.

Vestas, Dansk Erhverv og Dansk Industri har længe presset hårdt på for at komme i gang med at opstille 6.000 megawatt havvind, som regeringen nu udbyder. Men der er overhovedet ikke brug for eller plads til 6.000 megawatt mere strøm i Danmark, medmindre strømmen altså skal bruges til brint, mener Morten Springborg.

»6.000 megawatt vind koster ifølge regeringen såvel som de samme organisationer cirka 100 milliarder kroner i investering. Brintrøret koster snarere 20 end 15 milliarder kroner, og elektrolyseanlæggene beregner jeg med nogen usikkerhed til at koste 15 milliarder kroner. Altså anlægsinvesteringer på i alt cirka 135 milliarder kroner. Det er beskæmmende, at det bliver søgt presset igennem uden en egentlig samfundsmæssig analyse af økonomien fra vindmølle til slutbruger i Tyskland. En række forskellige myndigheder er involveret, men ingen har et overordnet ansvar, og kompetencerne er der heller ikke.«

Morten Springborg illustrerer med nogle tal, hvad brintrøret og 6.000 megawatt mere vind tilsammen betyder økonomisk. 6.000 megawatt vindkapacitet kan årligt producere 15 terawatt-timer i form af brint leveret til Tyskland, når energitabet ved elektrolyse og transport er trukket fra. En sådan mængde energi i form af naturgas koster for tiden lige under fire milliarder kroner i Tyskland.

Det vil være den årlige salgsværdi af brinteksporten – medmindre tyskerne vil være villige til at betale meget mere for en energienhed brint end for en energienhed naturgas. Men tysk økonomis konkurrenceevne lider i forvejen under alt for høje energipriser som følge af den uigennemtænkte tyske energipolitik, så det sker næppe, mener han.

En simpel kalkule tilsiger, at investeringerne på cirka 135 milliarder kroner i et marked uden subsidier kræver minimum ti procent i afkast på den investerede kapital. Det svarer efter skat til 13-14 milliarder kroner i årligt overskud til fordeling mellem de forskellige aktører i værdikæden.

»Med samlede salgsindtægter på kun fire milliarder kroner er det selvfølgelig komplet umuligt at forrente investeringen. Tallene er vanvittigt forskellige. Efter min bedste overbevisning vil investeringen på 135 milliarder kroner være i komplet modstrid med nationale interesser. Misallokeringen af kapital vil være på en skala, som vi aldrig tidligere har set i Danmark,« siger Springborg og fortsætter:

»Uden røret er der ikke behov for mere vind eller sol i Danmark. Røret åbner for danmarkshistoriens største fejlinvestering, der aldrig vil kunne

betale sig selv tilbage. En investering, der vil begunstige visse virksomheder, men ikke skabe værdi for Danmark. Der er kun to mulige årsager til, at den bliver gennemført: enten politikernes manglende forståelse for økonomien i projektet eller deres behov for at male sig grønne over for en befolkning, der ikke får at vide, hvad der egentlig foregår.«

Tyskland satser på brint

Blandt danske virksomheder er der trods den nye danske brintaftales krav til investorerne stor interesse for Tysklands brintstrategi. Det fremgik af en heldagskonference for nylig arrangeret af Dansk-Tysk Handelskammer og Ingeniørforeningen med mange deltagere fra både den tyske og den danske brintbranche.

Den tyske regering har en omfattende national strategi for brint baseret på elektrolyse af strøm fra vind og sol. Det industritunge Tyskland satser på at blive førende i brug af grøn brint på vejen mod CO₂-neutralitet. I Danmark med overvejende let industri indgår brint ikke i klima- og energistrategierne på samme måde. I stedet tænkes grøn brint primært omdannet til andre brændstoffer som metanol, ammoniak og flybrændstof. Og ellers satses der på at erstatte fossil naturgas med biogas, hvor det ikke er muligt at elektrificere.

Tysklands strategi er interessant for den danske brintbranche, for planen kan i de første mange år kun realiseres, ved at en meget stor andel af brinten bliver importeret. Nok mest fra solrige Nordafrika og Mellemøsten, men også fra Danmark og andre lande i Europa som Spanien.

Formanden for det tyske brintforbund, Werner Diwald, forudså således på konferencen, at den tyske efterspørgsel efter grøn brint i 2030 – seks år fra nu – vil være 110 terawatt-timer, men mere end halvdelen vil skulle importeres, også fra lande uden for Europa. Og allerede i 2030 skal der ifølge den tyske regerings planer også være etableret 9.700 kilometer brintrør af enten nye rør eller konverterede naturgasledninger.

Og efterspørgslen ventes i takt med udfasning af naturgas at stige drastisk i de følgende år. I 2045, hvor Tyskland stræber efter at være netto CO₂-neutral, vil der være behov på 900 terawatt-timer om året.

Det vil tage sin tid. I februar i år besluttede den tyske regering, at den vil udbyde fire gasfyrede – det vil sige CO₂-udledende – kæmpekraftværker på samlet op mod 10.000 megawatt. Udbuddet kommer med løfter om 16 milliarder euro i statstilskud til investering og drift, men betingelsen er, at de mellem 2035 og 2040 overgår til at fyre med brint. Det er i øvrigt på det tidspunkt – i 2038 – at kul og brunkul helt udfases fra tysk elproduktion.

I dag står kul og brunkul stadig for en fjerdedel af den tyske elproduktion, fordi de tyske politikere hellere ville af med atomkraftværkerne end kulkraftværkerne.